

**Társadalmi
Kommunikáció
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Csiszér Annamária

Egy társadalmi konzultáció tanulságai

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Síklaki István
CSc, dr. habil, egyetemi docens

Budapest, 2016

Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Csiszér Annamária

Egy társadalmi konzultáció tanulságai

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Síklaki István
CSc, dr. habil, egyetemi docens

© Csiszér Annamária

Tartalomjegyzék

1. Kutatási előzmények és a téma indoklása	4
2. Felhasznált módszerek	6
2.1. A felhasznált módszertan kiválasztásának indoklása	7
2.2. A kutatás bemutatása	7
3. Kutatási eredmények bemutatása	11
3.1. A komparatív elemzés eredményei.....	11
3.2. A kvalitatív kutatás eredményei.....	12
3.3. Mire nem tért ki a kutatás.....	13
3.4. További lehetséges irányok.....	13
4. Főbb hivatkozások	14
5. A témakörrel kapcsolatos saját publikációk	17

1.Kutatási előzmények és a téma indoklása

Disszertációm témaválasztását személyes indíttatás vezérelte. Doktori tanulmányaimmal párhuzamosan a fejlesztéspolitika és a fejlesztéspolitikai kommunikáció területén kezdtem dolgozni. Doktori kutatásom és szakmai életem előrehaladtával párhuzamosan, nyilvánvalóvá vált számomra az elméleti és gyakorlati színtereket átszövő hasonlóságok megléte, ezért döntöttem úgy, hogy mindkettőt doktori értekezésem tárgyává teszem. Ami iránt valódi érdeklődést mutatok az a társadalmi valóság, kiváltképp a kommunikáció jelentőségének széleskörű értelmezése, annak saját dinamikái, szerkezetei, rendszerei és alrendszerei – ahogyan az egymással való kölcsönhatásuk során konstruálják és fenntartják a társadalmi valóságot.

Disszertációm központi témája a 2014-2020 között hazánkban rendelkezésre álló uniós források felhasználását célzó nyolc operatív program online társadalmi egyeztetésének vizsgálata. A témát mind kommunikációs, mind társadalmi, mind gazdasági szempontból kiemelten fontosnak tartom Magyarország számára. Tudomásom szerint az első kutatók egyike vagyok, aki a témát kommunikációs aspektusból vizsgálja. Témaválasztásomat kiemelten időszerűnek érzem az e-government, e-administration és a konzultatív politika kihívásainak erőterében. A bizalom fogalmának középpontba állításával kívánok reflektálni a 2010-es években Európában végbement intézményi bizalomvesztésre.

A tudományterület paradox jellegéből fakadóan a bizalom témaköre a legtöbb társadalmat érintő fogalom direkt komponense, mely elképzelést egy alternatív interpretációval kívánom megingatni, mely operatív módon alkalmazható a bizalom vizsgálatára, anélkül, hogy az érvényesség kérdésének társadalmi aspektusát figyelmen kívül hagyná. Összességében írásom fontos vezérfonalának tartom a bizalom kérdéskörét, melyre disszertációm elméleti és gyakorlati részében is reflektálok.

Explicit és implicit módon is központi szerepet játszik tanulmányomban a racionális nyilvános online deliberáció. A téma elemzésekor figyelmet fordítok a nyilvánosságot és társadalmi színtereket taglaló kurrens tudományos diskurzusra, melyeknek sajátosságukból fakadó gyors változásuk és fejlődésük figyelembe vételével végzem kutatásomat.

A társadalmi konzultációk elemzésére esett a választásom, mert szabályozó logikát vélek felfedezni működésükben. Ez logika a részvételi demokrácia működési sajátosságából

származtatható, amely a nyilvános színterek tanulmányozásának háttérében húzódik, és a köz(vélemény) politikát alakító cselekedetté válhat.

Az identitás különböző szintjeire és dimenzióira fókuszálva, a szociálpszichológiára jellemző társadalmi identitás elméletéből – amely az individumok identitását a csoportban elfoglalt helyükhöz viszonyítva határozza meg, sokkal inkább, mint egyedi megkülönböztető jegyeikre koncentrálna – kiindulva a társadalom fogalmát agoraként definiálva, fókuszállok az azt átszövő információ- és tudáshálózatokra.

Elméleti alapvetéseim – Habermas teóriáiból kiindulva, Dahlgren fejtegetésein keresztül, Jenkins gondolatmenetén át – számos tényezőt azonosítanak, melyek hatást gyakorolnak az egyének véleményformálására és arra, hogyan ezekből a véleményekből politikai döntés születik.

Témaválasztásom jelentősége az online térben megnyíló új kommunikációs lehetőségek döntés előkészítésben betöltött szerepének vizsgálatában rejlik, melyet konkrét példán keresztül kívánok elemezni. Disszertációm célja következtetéseket levonni a vizsgált társadalmi konzultációkból, melyek segítségével a jövőbeli konzultációk továbbfejleszthetővé válnak.

2. Felhasznált módszerek

Disszertációm gyakorlati jelentősége egy háromtagú kutatásban rejlik, melynek első két része komparatív tartalomelemzés a 2014-2020-as fejlesztési források társadalmi konzultációjának első és (eddig kivitelezésre került) utolsó fordulójának összehasonlítása. Az első konzultációra 2013. november 19. és december 16. között került sor, míg a másodikat 2014. november 7-25. között bonyolították le. Mindkét konzultáció anyaga rendelkezésre áll online a http://palyazat.gov.hu/2014_2020_as_operativ_programok_tarsadalmi_egyeztetese weboldalon.

Az első társadalmi konzultáció megelőzte a Partnerségi Megállapodás 2014. március 3-i Európai Bizottsághoz történő benyújtását, míg a másodikra az Operatív Programok átszövegezése után került sor. A két konzultáció összehasonlító elemzése mellett döntöttem, annak érdekében, hogy megvizsgáljam a kommunikációs stratégiák alkalmazásában, illetve a kommentelők identitásában bekövetkező esetleges változásokat, továbbá, hogy feltárjam a kormányzati szervek és a nyilvánosan deliberáló állampolgárok között jelenlévő bizalom mértékét.

A kutatás társadalmi részvételről szól, olyan kötöttségektől mentes, szabad dimenzióban létrejövő részvételről, mely a professzionális politikai színtérrel való kapcsolatban gyökerezik. A 8 Operatív Programot érintő bejegyzések olyan szempontból történő elemzését végzem el melyek arra reflektálnak, hogy az állampolgári részvétel milyen mértékben befolyásolja a politikai termékek létrejöttét.

Kutatásomat diskurzuselemzés segítségével végeztem el, mely kutatók tömege által használt ígéretes módszer. Választásom azért esett erre a módszerre, mert a lehető legpontosabban írja le, nyelvhasználat által a társadalmi cselekvéseket. Jonathan Potter és Margaret Wetherell [1987:36] szerint:

- a nyelv használata széleskörű, melynek széleskörű hatása van
- a nyelv egyszerre konstruált és konstruktív
- ugyanaz a jelenség számos módon leírható

A politikai diskurzus elemzés speciális területnek tekinthető, mely a politikai fórumokon (viták, meghallgatások, konzultációk) lezajló diskurzus elemzésére koncentrál, olyan informális, ésszerű eszmecsere során mely a társadalmi problémák megoldására fókuszál. [Johnson, 2000:27].

2.1. A kutatómódszertan kiválasztásának igazolása

Számos tudományterület, mint a médiatudományok, retorika, politikatudomány, pszichológia, kognitív tudományok használják a diskurzuselemzést. Berelson nyomán megállapíthatjuk, hogy különböző célok felhasználására szerezhethetünk belőle információt: (1) a kommunikációs tartalomban rejlő interkulturális eltérések feltárására; (2) propaganda jelenlétének bizonyítására; (3) szándék felfedezésére, továbbá egyén, csoport vagy intézmény kommunikációs sajátosságának feltérképezésére, (4) egyének és csoportok érzelmi állapotának megjelenítésére [Berelson nyomán, 1952:12].

A két általános

kategória közül – konceptuális és vonatkozó – az utóbbira támaszkodtam elemzésem során. A konceptuális elemzés bizonyos fogalmak jelenlétét tárja fel a szövegben lévő szavak és kifejezések segítségével. Ezzel szemben a vonatkozó elemzés egy lépést tovább lép és a szövegben lévő fogalmak közötti kapcsolatot kutatja [Carley, 1992:67].

A diskurzus elemzést saját logikája alapján végeztem, reflektív elem bevonásával, melyet Tracy-Mirivel *Diskurzus Elemzés* című művére alapoztam, amely kommunikációs vonatkozásban négy fő tevékenységet tartalmaz. Az első a humán interakciók hang – vagy képalapú rögzítése, második szakasza a kiválasztott elemek írásos formában történő lejegyzése, harmadikként az átirat kiscsoportos elemzése történik, míg legvégül tudományos érvet felállítására kerül sor. [Tracy-Mirivel, 2009: 160].

2.2 A kutatás bemutatása

A rendelkezésemre álló adatok elemzése érdekében egy táblázatot (1. Táblázat) készítettem a beérkezett kommentek számára vonatkozóan:

Operatív Program neve	Beérkezett hozzászólás száma
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program	36
Környezetvédelmi és Energiahatékonysági Operatív Program	202
Emberi Erőforrás fejlesztési Operatív Program	171
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	186
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program	93
Vidék-és Településfejlesztési Operatív Program	190
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program	92
Vidékfejlesztési Operatív Program	121

1. Táblázat – saját szerkesztés

A 2. táblázat ugyanazokat az adatokat mutatja a második társadalmi konzultáció vonatkozásában

Operatív Program neve	Beérkezett hozzászólás száma
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program	3
Emberi Erőforrás fejlesztési Operatív Program	23
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	42

Program	
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program	13
Vidék-és Településfejlesztési Operatív Program	34
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program	19
Vidékfejlesztési Operatív Program	68

2. táblázat – saját szerkesztés

A beérkező hozzászólások elemzéséhez 8 diskurzus elemzési kategóriát állítottam fel:

- érzelem kifejezése
- a törvényalkotó szervekkel szembeni bizalom említése
- tudományos forrásra, statisztikai adatra történő utalás
- saját vélemény kifejtése
- cselekvésre ösztönző kifejezések használata
- a törvény társadalmi aspektusára való utalás
- saját identitás kifejezése
- tisztelet, illetve tiszteletlenség kifejezése (elsősorban a kormányzati szervek vonatkozásában)

Skálákat is meghatároztam, melyek mentén a következő kategóriákat vizsgáltam: pozitív vs negatív; erős vs. gyenge; aktív vs. passzív. Pozitívnak ítélttem egy fogalmat, amikor pozitív konnotációt hordozott (pl: szeretet, elégedettség), ugyanakkor negatívként tekintettem egy fogalomra negatív konnotáció esetén (pl: utálat, elégedetlenség). Az erősség és gyengeség közötti különbség a kifejtett vélemény hangsúlyosságára utalt (dominálta e a diszkussziót vagy sem) az aktív és passzív meghatározása a hozzászóló által használt főnév típusára vonatkozott (én vs. te; mi vs. ők; kormány vs. EU).

A 3. táblázat az alkalmazott táblázat kivonatát tartalmazza:

	Pozitív	Negatív	Aktív	Passzív	Erős	Gyenge
1.Érzelem kifejezése						
2.Bizalom						

említése a döntéshozó szervek vonatkozásában						
3. Tudományos forrásra, statisztikai adatra való hivatkozás						
4. Saját vélemény kifejtése						
5. Cselekvésre buzdító kifejezések használata						
6. Egy közpolitika társadalmi aspektusára való utalás						
7. Saját identitás hangsúlyozása						
8. Tisztelet, illetve tiszteletlenség nyelvi kifejezése						

3. táblázat – saját forrás

A harmadik fejezetben tárgyalom majd annak az összehasonlító elemzésnek az eredményét melyet a 8 Operatív Program két konzultációs szakaszának egybevetésével nyertem.

Kutatásom harmadik szakaszaként kvalitatív interjúzást választottam, melynek keretében félig strukturált interjúkat készítettem a konzultációs folyamatot előkészítő kommunikációs csapat tagjaival (mind a 7 személlyel akik részt vettek a konzultáció előkészítésében), illetve az operatív programokat kommentelők közül 8 alannyal. A hozzászólókat – interjú alanyokat – véletlenszerű mintavétellel választottam ki, lehetőség szerint olyan tagokat, akik mindkét konzultációs szakaszban részt vettek.

A kvalitatív interjú fő célja volt, hogy bizonyítsa vagy cáfolja az online kommunikáció terén nyert kutatási adataimat, ugyanakkor arra is kíváncsi voltam, hogy az előkészítő csapat tagjainak elvárásai beteljesültek-e, miközben érdekelt az online társadalmi konzultáció szerepe is, az olyan kormányzat és állampolgárok közötti kapcsolat vonatkozásában, melynek esetén a személyes találkozás esélye csekély. Azt állítottam, hogy az online társadalmi konzultáció lehetősége nagymértékben megváltoztatta a képviselők és képviseltek közötti társadalmi kommunikáció struktúráját, valamint a tér és idő vonatkozásának kapcsolatát is.

A háromosztatú kutatás elvégzése mellett disszertációm céljául tűztem ki négy hipotézis bizonyítását vagy megcáfolását. Az online térben zajló racionális konzultatív-deliberatív társadalmi kommunikációs folyamat vizsgálatára felállított 4 hipotézisem a következő:

- az online konzultációk teret adnak a bennfoglaló nyilvános deliberációnak
- az online konzultációk létrehozzák, illetve összekapcsolják az érdek-és gyakorlathálózatokat
- az online konzultációk a képviselők és képviseltek közötti nagyobb bizalom kialakulásához vezetnek
- az online diszkussziók legtöbbje uniformizált és gyenge minőségű

A kutatási eredményekről jelen írás harmadik fejezetében számolok be.

3.Az értekezés eredményei

A disszertáción végigvonuló társadalmi kommunikációs megközelítés a politikai elemzések egy új megközelítésének tekinthető, melynek tudományos jelentősége pont a következetesen végigvitt kommunikációs aspektusban rejlik.

A két online társadalmi kommunikáció összehasonlító elemzésének eredménye egy helyen mutat jelentős eltérést, még hozzá a beérkezett kommentek számában, amely első megközelítésben a csökkenő érdeklődésre reflektál.

3.1.Az komparatív elemzés eredményei

A felállított 8 kategória elemzése után kijelenthető, hogy az érzelem kifejezése (negatív és pozitív egyaránt) 50%-al csökkent a második konzultációs szakaszban, mely arra enged következtetni, hogy az operatív programok szövegének szakmai színvonala növekedett – objektívvá, informatívvá vált – melynek eredményeképpen nem váltott ki heves érzelmi reakciókat. A bizalom említése visszatérő elem a szövegekben, szintén a szakmaibb szövegmegoldások következményeként. A tudományos forrásokra való hivatkozás szintén növekvő tendenciát mutat, elsősorban a hozzászólások minőségi javulása, illetve a szakmai szervezetek magasabb számú bevonódása okán, ugyanakkor ennek következtében a saját identitás hangsúlyozása csökken.

A részvétel ösztönzésére vonatkozó szavak száma gyakorlatilag változatlan, köszönhetően a korábban elhangzott vélemények szövegbe történő átültetésének köszönhetően. Az identitás hangsúlyozása csökkent a nagyszámú intézményi szereplő megjelenése miatt. A tiszteletet kifejező beszédelemek száma nőtt, mellyel párhuzamosan a tiszteletlenség kifejezése eltűnt.

Összegzésként elmondható, hogy a közösség véleményének kifejezése a társadalmi konzultáción keresztül nagymértékben befolyásolta az operatív programok végső szövegváltozatának megszületését. Megállapítható, hogy a törvényalkotók átültették az állampolgárok részéről érkező szövegjavaslatokat – melyeket az Operatív Programok szövegeinek vizsgálatával is alátámasztok – ennek értelmében a nyilvános színterek a hatalom egyfajta kontrolljaként működnek. Megállapíthatók továbbá, hogy az online konzultációk

teret biztosítanak az inkluzív nyilvános deliberációnak. Valamint az online konzultációk érdekhálózatokat is létrehoztak. Melynek eredményeképpen erősítették az állampolgárok és a kormányzati szervek között létrejövő bizalmat. Az online diszkusszió önmagában magas színvonalú deliberációt tükrözött, tiszteletteljes hangnem megjelenése mellett.

3.2.A kvalitatív kutatás eredményei

A félig-strukturált interjúk elemzése során kiderült, hogy az előkészítő csapat tagjai jelentősebb mértékű hozzászólásra számítottak, mely következtetésre nyugat-európai minták elemzése után jutottak:

Megnéztük a Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában és Németországban hasonló társadalmi konzultációk során beérkező hozzászólások számát majd lakosságarányosan értékeket állapítottunk meg Magyarország vonatkozásában, mely kb. 10.000 volt. A ténylegesen beérkezett hozzászólások száma jelentősen alulmaradt (a legmagasabb 202 volt a Környezetvédelmi és Energiahatékonysági Operatív Program vonatkozásában). [idézet az előkészítő csapat egy tagjával készült interjúból].

A csekély mértékű aktivitás ellenére az előkészítő csapat tagjai elégedettek voltak azzal, hogy a hozzászólók komolyan vették a feladatukat.

Sikerként értékeljük, hogy a hozzászólók nagy részétől értékes kommentek érkeztek, többségük a prioritási tengelyeket és a dokumentumok általános jellegét érintették [idézet az előkészítő csapat másik tagjától].

Pozitívan értékelték a közöttük és az állampolgárok között érezhető mértékben növekedő bizalom meglétét.

Az elemzett interjúkból kiderült, hogy az online diszkussziókban résztvevők a távolság csökkentésére törekednek.

A virtualitás olyan térként értelmezhető, melynek fizikai kiterjedése nincs, csupán szimbolikus. Ennek következményeként a közelség-távolság fogalompár diszkusszióba történő beemeléséről beszélhetünk, amely az online én jelenlétére utal, következőképpen egy

offline én meglepte is valószínűsíthető, tehát az én kettősségéről beszélhetünk. A hozzászólásokban aktívan résztvevő interjúalanyok kifejtették, hogy az offline diskurzusokhoz hasonlóan szeretik kifejezni magukat online is, ám abban az esetben mégis előtérbe kerül a tényszerű önkifejezés, az érzelmkifejezéssel szemben.

Habár nagyon dühös voltam, mert a hozzászólásom nem került beültetésre a végső szövegváltozatba... mégis nagyon nehezen tudtam a dühömet írásban kifejezni, ezért döntöttem úgy, hogy kutatási adatokkal támasztom alá mondanivalómat...és az udvarias véleménykifejtés jobbnak is hat... ha újraolvassák ... számít, hogy milyen véleményt alakítok ki magamról (részlet egy kommentelővel készült interjúból).

A harmadik kutatási szakasz összegzéseként elmondható, hogy alátámasztotta az összehasonlító elemzés során nyert adatokat. A megkérdezett interjúalanyok úgy érezték, hogy véleményük jelentős mértékben formálta az operatív programok végső szövegváltozatát.

Kutatásom végére egyértelművé vált, hogy technikai szempontból újdonságról beszélhetünk, a társadalom tagjainak véleménykifejtése vonatkozásában. Ugyanakkor mitsem változott az iránti vágyunk, hogy az életünket közvetlenül érintő politikai döntésekbe beleszóljunk, csakúgy mint ahogy a társadalmi vitatereket létrehozó ókori Görögök tették azt.

3.3 Mire nem tért ki a kutatás

Nem tűztem ki célul a 2007-2013-as fejlesztési időszak elemzését, mert nem tekintettem relevánsnak jelen kutatás vonatkozásában, úgyszintén nem terveztem a két időszak összehasonlítását. Különös hangsúlyt fektettem az attitűdök, gondolkodásmódok, társadalmi és egyéni normák, értékrendszerek, érzelmi attitűdök vizsgálatára, melyek befolyásolták jelen kutatás végeredményét.

3.4. További lehetséges irányok

A hozzászólók és az intézményi szereplők közötti érdekkapcsolatok feltérképezése további kutatás tárgyát képezheti. Az online deliberációk minőségének vizsgálata további kutatás tárgyát képezheti a jövőben. Ugyanakkor lehetséges iránynak tartok az identitás-bizalom-participáció tengelyében értelmezett jövőbeli kutatást, amely része lehetne egy nagyobb kiterjedésű, nemzetközi összehasonlító kutatásnak.

4.Főbb hivatkozások

Amato, Paul R. and J. Saunders (1990) *Personality and Social Network involvement as predictors of helping behaviour in everyday life*. *Social Psychology Quarterly* 53 (1) 31-43.

Argyle, Michael and M. Henderson (1985) *The Anatomy of Relationships and the Rules and Skills Needed to Manage them Successfully*. London: Heinemann.

Asch, Solomon (1952) *Social Psychology*. Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall

Berelson, Bernard (1952) *Content analysis in communication research*. New York: Hufner Publishing Company

Berstein, Mary (1997) *Celebration and Suppression: The Strategic Uses of Identity by the Lesbian and Gay Movement*. In: *American Journal of Sociology* Volume 103. No. 3. p. 531-565.

Burke, Ronald J. and T. Weir (1975) *Receiving and giving help with work and non-work related problem*. *Journal of Business Administration* 6, 59-78.

Calhoun, Craig (1992) *Introduction: Habermas and the Public Sphere*. In: C. Calhoun (ed) *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: Mass: MIT Press.

Carley, Kathleen (1992) *Map Extraction Comparison and Analysis (MECA)*. Pittsburgh: PA Carnegie Mellon University

Castells, Manuel (2006) *The Power of Identity*. In: *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Volume II. Wiley-Blackwell.

Chadwick, Ellis F. (2012) *Digital Marketing and Social Media*. McGraw Hill

Chaffey, D,K. Johnston R. Mayer and F. Ellis-Chadwick (eds) (2000) *Internet Marketing: strategy, implementation and practice*. Harlow: Prentice Hall/Financial Times, 411.

Dahlberg, Lincoln James (2000) *The Internet and the Public Sphere: A Critical Analysis of the Possibility of Online Discourse Enhancing Deliberative Democracy*. New Zealand: Massey University Press. (latest download: 2015.08.03.)

Dahlgren, Peter (2005) *The Internet, Public Spheres and Political Communication: Dispersion and Deliberation*. In: *Political Communication* 22: 147-162 p.

- Goffman, Erving (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday.
- Green, Nicola (2003) Community Redefined. "Privacy and Accountability" in: Nyíri, K. (ed) *Mobile Communication. Essays on Cognition and Community*. Vienna: Passagen Verlag
- Habermas, Jürgen (German (1962) English Translation 1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press
- Habermas, Jürgen (2003) *Truth and Justification*. Cambridge: Polity Press
- Horányi, Özséb (2009) *Arról, ami szignifikatív és arról, ami kommunikatív; valamint arról, ami problematikus*. In: Bagdy Emőke – Demetrovics Zsolt – Pilling János (eds) *Polihistória. Köszöntők és tanulmányok Buda Béla 70. születésnapja alkalmából*. Budapest: Akadémiai Kiadó p.201-237.
- Howard, Judith A. (2000) *Social Psychology of Identities*. In: Annual Sociological Review 26. p. 367-393.
- Hrachovec, Herbert (2002) *Mediated Presence*. In: *Communication in the 21st century. The Mobile Information Society*. Conference Paper May 24th-25th. Budapest, Hungarian Academy of Sciences
- Jaspal, Rusi (2012) *I never faced up to being gay: Sexual, Religious and Ethnic Identities among British South Asian Gay Men*. In: *Culture, Health and Sexuality* 14 (7) p. 767-780.
- Johnson, David & Johnson, Roger, T. (2000) Civil Political Discourse in a Democracy: The Contribution of a Psychology. available on: www.co-operation.org/pages/contro-pol.html
latest download: 2015.09.18.
- Katona, Zsolt. P.P. Zubcsek and M. Sarvary (2010) *Network effects and personal influence: the diffusion of an online social network*. Journal of Marketing Research. 48 (3) 425-43.
- Kiss, Jemima (2011) *Facebook began as a geeks hobby now it's more popular than Google*. The Guardian, 4. January 23.

Leydesdorff, Loet (2003) *A Sociological Theory of Communication. The Self-Organization of the Knowledge-Based Society*. Universal Publishers

Martin, Arlene (2011) *Want a 'sat nav' app to get round Tesco? Um, no thanks. Which?* 27 May

Mattelart, Armand (2003): *The Information Society*. Sage Publications.

Papacharissi, Zizi (2002): *The Virtual Sphere – The Internet as a Public Sphere*. *New Media and Society*, 1 (IV.) 9-27.

Pidd, Helen (2009) *Web Worldwide: UK Housewives Love It, Chinese Use it Most, Danes Are Least Keen*. *The Guardian*. 1 January 3.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987) *Discourse and Social Psychology Beyond Attitudes and Behaviour*. London: Sage Publications

Prensky, Marc (2001) *Digital natives digital immigrants*. *On the horizon* 9 (5), 1-6.

Searle, John (1988) *Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press

Tuten, T.L. and M.R. Solomon (2013) *Social Media Marketing*. Upper Saddle River NJ: Pearson, 3.

Weintraub, E. Roy (2007) *Neoclassical Economics*. In: *The Concise Encyclopedia of Economics*. Available online: www.econlib.org latest download: 11.09.2015.

Tracy, Karen and J. Mirivel (2009) *Discourse Analysis*. In: Frey-Cissna: *Routledge Handbook of Applied Communication Research* pp. 153-177.

5.A témakörrel kapcsolatos saját publikáció

KÖNYV, KÖNYVFEJEZET, KÖNYVRÉSZLET

- Csiszér Annamária és Gubán Gyula [2015] *Nemzetközi kitekintés a virtuális egyetemi képzésre, üzemekre és a felsőoktatási duális képzésre*. In: Kadocsa László, Németh István Péter (szerk.) *Virtuális Egyetem: Virtuális egyetem az ipar versenyképességének innovációs potenciáljának szolgálatában* 289 p. Dunaújváros, DUF Press pp. 268-283. (Dunakavics Könyvek 11.) ISBN:[978-963-9915-70-1](#)
- Csiszér Annamária és Ágoston György [2015] *A virtuális egyetemi ügyintézés megvalósíthatóságának lehetőségei*. In: Kadocsa László, Németh István Péter (szerk.) *Virtuális Egyetem: Virtuális egyetem az ipar versenyképességének innovációs potenciáljának szolgálatában*. 289 p. Dunaújváros: DUF Press pp. 193-207. (Dunakavics Könyvek 11.) ISBN:[978-963-9915-70-1](#)
- Csiszér Annamária [2015] *A kommunikáció participációs felfogása az identitás tükrében*. In: András István, Rajcsányi-Molnár Mónika, Németh István Péter (szerk.) *Szimbolikus közösségek* 256 p. Dunaújváros: DUF Press pp. 194-200. (Dunakavics könyvek 8.) ISBN:978-963-9915-61-9
- Csiszér Annamária [2015] *Európai Unió támogatások magyar kontextusban*. In: András István, Rajcsányi-Molnár Mónika, Németh István Péter (szerk.) *Szimbolikus közösségek*. 256 p. Dunaújváros: DUF Press, pp. 194-200. Dunakavics könyvek; 8. ISBN:978-963-9915-61-9

ANGOL NYELVŰ FOLYÓIRATCIKKEK

- Csiszér Annamária [2011] *The effects of advertisements on our changing society*. In: *Acta Sociologica* 4:(1) pp. 19-30.

MAGYAR NYELVŰ FOLYÓIRATCIKKEK

- Csiszér, Annamária [2016] *Egy közkonzultáció eredményei magyar szemmel*. In: ME.dok, Kolozsvár – megjelenés alatt

MAGYAR NYELVŰ KONFERENCIA CIKKEK

- Csiszér Annamária [2015] *Egy társadalmi konzultáció szocioökonómiai hatásai*. In: *Week of Science Conference Paper*, College of Dunaújváros 2015.11.10.
- Csiszér Annamária [2010] *Nyelvhasználat által történő befolyásolás a reklámszövegekben*. In: Kukorelli Katalin (szerk.) *A tartalom és forma harmóniájának kommunikációja: XII. Dunaújvárosi Nemzetközi Alkalmazott Nyelvészeti és Kommunikációs Konferencia*. 290 p. Dunaújváros: Dunaújvárosi Főiskola Kiadói Hivatala, 2010. pp. 89-92. ISBN:978-963-9915-41-1

ANGOL NYELVŰ KONFERENCIA CIKKEK

- Csiszér Annamária [2015] *Regional dimensions of social responsibility in view of social trust*. In: East-West Cohesion Conference Paper, Dunaújváros 2015. 11. 12.
- Csiszér Annamária [2014] *Social Communication and its means in the context of the Partnership Agreement*. In: Csiszár Imre, Kőmíves Péter Miklós (szerk) *Spring Wind 2014 IV* Debrecen: Doktoranduszok Országos Szövetsége, pp. 37-42. ISBN:978-963-89560-8-8

EGYÉB

- Csiszér Annamária [2011] *Kommunikációtudományi Nyitott Enciklopédia*, Horányi Özséb (szerk). Szócikk: anarchia, gondolkodás, gestaltt, intelligencia, nyomtatás, paradoxon
- Csiszér Annamária [2008] *Academic Capitalism and the New Economy: Market, State, And Higher Education* In: Felsőoktatási Műhely: Az Educatio Társadalmi Szolgáltató KHT Országos Felsőoktatási Információs Központ Kiadványa 2008:(3) pp. 7-21. (2008)